

АЛГОРИТМ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ ІІІ КУРСУ ІСТОРИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ХХ – ХХІ СТ.»
ВИКЛАДАЧ: ДОЦ. КАЧМАР В. М.
В РАМКАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
З 6 ПО 24 КВІТНЯ 2020 РОКУ

Студентам пропонується самостійно ознайомитись із матеріалами, поданими у переліку до тем, які винесено на другу частину курсу «Історія України ХХ – ХХІ ст.».

Базовим навчальним посібником до теоретичних питань курсу є **Новітня історія України / К. К. Кондратюк, Г. А. Боднар, В. М. Качмар, В. Є. Голубко. Львів, 2008.** (електронний варіант додається)

У період з 06 по 24 квітня в режимі дистанційного навчання на самостійне опрацювання виносяться [наступні теми](#):

Тема 1. Україна у перші повоєнні роки (1945–1953)

Зміни в адміністративно-територіальному устрої етнічних українських земель внаслідок Другої світової війни. Відновлення органів радянської влади в Україні. Партійно-державне керівництво республіки. Міжнародний статус Української РСР. Радянізація Західної України. Населення України у другій половині 1940-х – на початку 1950-х рр.: етнодемографічна та соціальна характеристика, політичні настрої.

Матеріальні втрати України внаслідок війни. Відбудова та структурні зміни у промисловості. Українське село у другій половині 1940-х – на початку 1950-х рр. Організація сільськогосподарського виробництва. Колективізація в Західній Україні. Голод 1946–1947 рр. Особливості економічного розвитку Західної України у перші повоєнні роки.

Відновлення політичних репресій в Україні. Репресії проти виявів національно-культурного життя, творчої та наукової інтелігенції. Посилення тоталітарного режиму в західних областях України. Ліквідація Греко-католицької церкви. Депортації українського населення з етнічних українських земель. Акція “Вісла”. Проблема адаптації українських переселенців до нових умов життя: господарсько-побутове облаштування, психологічний аспект.

Збройний опір радянському тоталітарному режиму в Західній Україні у другій половині 1940-х – на початку 1950-х рр. Рейди УПА поза межі України: військово-політичний та ідейно-пропагандистський аспекти. Припинення діяльності ОУН-івського підпілля в Україні. Перехід Греко-католицької церкви у підпілля.

Література та матеріали для опрацювання

Вронська Т. В. Заручники тоталітарного режиму: репресії проти родин «ворогів народу» в Україні (1917–1953 рр.). – Київ: Інститут історії України, 2009.

Депортації. Західні землі України. Лінія західного кордону 50-х р. Документи. Львів, 1998. Т.2.

«Зрозуміти і простити». Відеоматеріали. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=2tWBFlieDiI>

Ісайкіна О. Побут міського населення України в повоєнний період. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-2464-02-3/63.pdf>.

Ковпак Л. Соціально-побутові умови життя населення в II-й половині XX ст. (1945–2000 рр.). Київ, 2003.

Когут П. Колективізація в західноукраїнському селі. Львів, 2000.

«Ліквідація УГКЦ владою СРСР». Відеоматеріали. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=WW6UrhZj6EA>

Пащенко В.О. Греко-католики в Україні: від 40-х років XX ст. до наших днів. Полтава, 2002.

Політичний терор і тероризм в Україні. XIX–XX ст. Історичні нариси / Відп. ред. В. Смолій. Київ, 2002.

Радянські виборчі кампанії в Західній Україні (1946-1950-роки). Збірник документів і матеріалів / Упор. і відп. ред. Стасюк О. Й. Львів, 2011.

Тема 2. Україна в 1953–1964 рр.: десталінізація і спроби реформ

Десталінізація. Політична боротьба в Україні після смерті Й. Сталіна. Л. Берія та Україна. Перший етап десталінізації (1953–1956 рр.): реформи у правовій сфері та реорганізація органів держбезпеки. Зміни в партійно-державному керівництві України. Передача Криму до складу УРСР. Відновлення “контрольованого автономізму”. XX з’їзд КПРС та реакція населення України на критику “культу особи” Й. Сталіна. Лібералізація громадської сфери.

Стан економіки УРСР на середину 1950-х рр. Реформи радянського керівництва в управлінні промисловістю та їх значення для України. Сільськогосподарські експерименти М. Хрущова та їх наслідки в Україні. Соціальна політика та рівень життя населення. Спроби зламу адміністративно-командної системи. XXII з’їзд КПРС і проголошення курсу на будівництво комунізму. Наростання кризових явищ у соціально-економічному розвитку на початку 1960-х рр.

Вплив політичної лібералізації на розвиток гуманітарної сфери в Україні. Національно-політичні дилеми української творчої інтелігенції в період “відлиги”. Проблема статусу української мови. Література й мистецтво. Антирелігійна кампанія 1950–1960-х рр. Національний чинник у гуманітарних дослідженнях. Науково-технічний розвиток. Загальна характеристика системи освіти в Україні. Освітні заклади як чинник формування радянського громадянина.

Опозиційний рух. Організаційні осередки українського опозиційного руху. Легальна опозиція української інтелігенції: феномен шістдесятництва. Підпільні групи та організації в Україні. Український національний фронт. Діячі українського опозиційного руху: чисельність, соціальний та національний склад, регіональне походження. Ідеологія та програмні документи українського опозиційного руху, еволюція вимог.

Література та матеріали для опрацювання

- Бажан О. Петро Шелест: штрихи політичного портрета. *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика*. Київ: Інститут історії України, 2011. № 16. С. 151–161.
- Баран В. К., Даниленко В. М. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-і рр.). Київ: Альтернативи, 1999.
- Богуславський О. «Свобода» як окраєць хліба, або внесок одного радіо в незалежність України. *Вісник Запорізького осередку вивчення української діаспори*. Запоріжжя, 2007. Вип. 5. С. 97–123.
- Бондарчук П. Особливості соціальної свідомості та поведінки віруючих України (середина 1940-х – середина 1980-х років). *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика*. Вип. 18. Київ, 2013. С. 188–218.
- Бондарчук П. Релігійні обряди хрещення, вінчання та поховання в житті населення України (середина 1940 – середина 1980-х років). *Український історичний збірник*. Вип. 12. Київ, 2009. С. 233–243.
- Войналович В. Партійно-державна політика щодо релігії та релігійних інституцій в Україні 1940–1960-х років: політологічний дискурс. Київ, 2005.
- Гирич Я. М. Урбанізація за планом. *Український тиждень*. 2012. № 37 (254). 13 вересня. С. 40–43.
- Даниленко В. М. Спроби «соціалізації» радянської економіки в роки хрущовської «відлиги» (1955–1965 рр.). *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: зб. ст.* Київ, 2011. Вип. 16. С. 5–20.
- Даниленко В. М., Новохатько Л. М. Економіка України в добу десталінізації (1956–1965). *Економічна історія України*. В 2-х т. Т. 2. Київ, 2011.
- Дипломатія високого рівня. Документальний фільм. Відеоматеріали. URL: https://www.youtube.com/watch?v=c_X-Xd2LRzI
- Данилюк Ю. З., Бажан О. Г. Опозиція в Україні (друга половина 50-х–80-ті рр. ХХ ст.). Київ, 2000.
- Касьянов Г. В. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–80-х рр. Київ, 1995.
- Кульчицький С. Спроби реформ (1956–1964). *УІЖ*. 1998. № 2, 3, 4.
- Лозицький В. С. Політбюро ЦК Компартії України: Історія, особи, стосунки (1918–1991). Київ, 2005.
- Україна: Хроніка ХХ ст.: Роки 1946–1960: довід. вид.: У 2 ч. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Упоряд.: О. Рабенчук, М. Смольницька. Київ, 2005. Ч. 1: 1946–1952.
- Хоменко Н. Реакція студентської молоді на викриття культу особи Сталіна URL: http://history.org.ua/JournALL/xxx/xxx_2011_16/8.pdf.
- Шелест Петро: «Справжній суд історії ще попереду». Спогади, щоденники, документи, матеріали. Київ, 2003.
- Янковська О., Бачинський Д. Реформи в УРСР у соціальній сфері (1950–1960-ті рр.): житлове забезпечення. *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: зб. ст.* Київ, 2013. Вип. 18. С. 132–149.

Тема 3. Українська РСР у середині 1960-х – першій половині 1980-х рр.: “застій” та криза “розвинутого соціалізму”

Характеристика політичної системи СРСР: “стабілізація” та закритість країни. Поняття “розвинутого соціалізму”. Місце України у політичній системі СРСР: утвердження концепції “другої серед рівних”. “Контрольований автономізм” в Україні у другій половині 1960-х – на початку 1970-х рр. Причини й обставини відставки П. Шелеста. Політичний розвиток України за В. Щербицького. Посилення русифікації.

Суспільство України в період “розвинутого соціалізму”. Населення України: демографічна характеристика, соціальна структура, урбанізація.

Проблеми національної ідентичності. Місце України в концепції “радянського народу”. Посилення ідеологічного контролю над усіма сферами життя. Культура повсякденного життя.

Економічна реформа 1965 року та її наслідки для України. Деформування структури економіки України в 1970-х – на початку 1980-х рр. Командно-адміністративна система в господарюванні. Експлуатація природних ресурсів. Наростання кризових явищ в економіці України.

Український опозиційний (дисидентський) рух. Етапи розвитку українського опозиційного руху. Поява правозахисної течії. Українська гельсінська група (спілка). Українські дисиденти: історико соціологічний аналіз. Організаційні осередки опозиціонерів. Релігійне дисидентство. Співвідношення національних і загальнодемократичних аспектів в ідеології українського опозиційного руху. Програмні документи. Самвидав. Репресії влади проти української опозиції. Перебіг судових процесів, вироки. Українські опозиціонери в таборах для політв’язнів.

Організація наукового життя в системі АН України. Місце наукових досліджень у діяльності вищих навчальних закладів України. Галузева наука. Ідеологічний диктат у сфері гуманітарних досліджень. Науково-технічний розвиток, проблема передових технологій. Система освіти в УРСР. Посилення русифікації навчальних закладів. Культура України в умовах “розвинутого соціалізму”. Контроль над ідейним змістом літературних і художніх творів. Діяльність Спілки письменників та Спілки художників України. Засоби масової інформації в умовах політичної цензури. Мистецтво.

Література та матеріали для опрацювання

Бажан О. Г., Данилюк Ю. З. Український національний рух: основні тенденції та етапи розвитку (кінець 1950-х – 1980-і рр.) / наук. ред. О. П. Реєнт. Київ, 2000.

Батенко Т. Опозиційна особистість: друга половина ХХ ст. Політичний портрет Богдана Гориня. Львів, 1997.

Гель І. Виклик системі: український визвольний рух другої половини ХХ століття. Львів, 2014.

Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в Русі Опору 1960 – 80-х років. Київ, 1993.

Культурне життя в Україні. Західні землі. Документи і матеріали. Львів, 1996.

Конституція (Основний закон) УРСР. Прийнята на позачерговій 7-й сесії Верховної Ради УРСР 9-го скликання 20 квітня 1978 р. Київ, 1978.

Ковпак Л. В. Соціально-побутові умови життя населення України в другій половині ХХ ст. (1955–2000 рр.). Київ, 2003.

Кравченко Б. Соціальні зміни і національна свідомість в Україні ХХ ст. / переклад з англ. Київ, 1997.

Лук’яненко Л. Сповідь у камері смертника. Київ, 2005.

Обертас О. Український самвидав: літературна критика та публіцистика (1960-і – початок 1970-х років) / передм. М. Коцюбинської; післям. О. Зінкевича. Київ, 2010.

Релігійна політика в Україні у 1960-х – 1980-х роках і сучасна практика міжконфесійних відносин / П. М. Бондарчук, В. М. Даниленко, В. О. Крупина, О. Н. Кубальський; відп. ред. В. М. Даниленко. Київ, 2010.

Русначенко А. Розумом і серцем. Українська суспільно-політична думка 1940–1980-х років. Київ, 1999.

Чорновол В. Лихо з розуму. Зб. матеріалів. Львів, 1991.

Українська громадська група сприяння виконання Гельсінських угод. В 4 т. Т. 2. Документи і матеріали. Харків, 2001.

Українські дисиденти. Війна з системою. Відеоматеріали. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=n2rNk2A0q3c>

Тема 4. Україна на шляху до державного суверенітету (1985–1991 рр.)

Україна і процес “перебудови” в СРСР. Спроби реформування тоталітарної системи за М. Горбачова: причини, перебіг, оцінка. Демократизація суспільства. Роль свободи слова і політичного плюралізму. Вибори до Верховної Ради СРСР 1989 року.

Політичне життя в Україні в період “перебудови”. Перші політичні клуби та неформальні об’єднання. Народний рух України: організація, програма, діяльність, лідери, місцеві осередки. Утворення нових політичних партій. Специфіка і складнощі партійної диференціації в Україні. Вибори до Верховної та місцевих рад в Україні 1990 р. Формування й діяльність національно-демократичної опозиції у парламенті. Дилеми партійно-державного керівництва України у сфері ідеології та практичної політики. Еволюція КПУ.

Національно-політичні орієнтації населення України на зламі 1980–1990-х рр. Населення України: чисельність, національний склад, характеристика соціальних верств. Версії національної ідентичності. Регіоналізація. Чинники національної самоідентифікації. Чорнобильська катастрофа в духовному житті українського суспільства. Релігійне життя. Легалізація Греко-католицької церкви, міжконфесійні взаємини. Вплив гуманітарної науки, літератури та публіцистики на ідейний клімат у суспільстві.

Соціально-економічна ситуація. Економічна криза в СРСР на зламі 1980–1990-х рр. Спроби узгодження ринкової та командно-адміністративної моделей економіки та їх крах. Промисловість і сільське господарство України. Рівень життя населення. Згортання традиційних економічних зв’язків. Прагнення до економічного суверенітету як чинник відцентрових тенденцій в УРСР.

Боротьба відцентрових та інтеграційних тенденцій в Україні. “Декларація про державний суверенітет України”. Загострення політичної боротьби. Студентська акція осені 1990 р.: причини, перебіг, практичні наслідки та вплив на ідейний клімат у суспільстві. Національно-патріотичні маніфестації в Західній Україні на зламі 1980–1990-х рр. Галицька асамблея. Референдум про збереження СРСР у березні 1991 р. Наростання внутрішньополітичної кризи в СРСР на початку 1990-х рр. “Новоогарьовський процес”.

Література та матеріали для опрацювання

Алексеев Ю., Кульчицький С., Слюсаренко А. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985–1999). Київ, 2000.

Бойко О.Д. Україна в 1985–1991 рр.: основні тенденції суспільно-політичного розвитку. Монографія. Київ, 2002.

Бойко О. Україна: від путчу до Пущі (серпень–грудень 1991 р.). Ніжин, 2006.

- Гарань О.В. Убити дракона. З історії Руху та нових партій в Україні. Київ, 1993.
- Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. Київ, 1996.
- Гончарук Г. Народний Рух України. Історія. Одеса, 1997.
- Горбачов М.С. Перебудова і нове мислення для нашої країни і для всього світу. Київ, 1987.
- Декларація про державний суверенітет України: Схвалена Верховною Радою УРСР 16 липня 1990 р. Київ, 1991.
- Литвин В.М. Україна: досвід та проблеми державотворення (90-ті рр. ХХ ст.). Київ, 2001.
- Національне питання в Україні ХХ – початку ХХІ ст.: історичні нариси / Ред. рада: В. М. Литвин (голова), Г. В. Боряк, В. М. Даниленко, С. О. Довгий, С. В. Кульчицький, Ю. А. Левенець, О. С. Онищенко, В. А. Смолій, В. М. Шаповал; Відп. ред. В. А. Смолій; Кер. авт. кол. Л. Д. Якубова; Авт. кол.: О. Г. Аркуша, В. Ф. Верстюк, С. В. Віднянський, Т. В. Вронська, В. І. Головченко, Г. Г. Єфіменко, В. О. Котигоренко, С. В. Кульчицький, О. Є. Лисенко, О. М. Майборода, І. Г. Патер, Р. Я. Пиріг, О. С. Рубльов, В. П. Щетніков, І. Я. Щупак. НАН України. Інститут історії України. Київ: Ніка-Центр, 2012.
- Русначенко А. Національно-визвольний рух в Україні: середина 1950-х – початок 1990-х років. Київ, 1998.